

*The project is co-funded by the
European Union*

Nacionalni posvet o strategijah vključevanja otrok priseljencev v izobraževanje:

NOVE PRAKSE VEČJEZIČNOSTI V INKLUZIVNEM UČNEM OKOLJU

Zbornik povzetkov

Hiša Evropske unije

Ljubljana, 27. maj, 2019

Nacionalni posvet SIRIUS:

Nove prakse večjezičnosti v inkluzivnem učnem okolju

Zbornik povzetkov, Hiša Evropske unije, Ljubljana, 27. maj, 2019

Organizatorja:

Pedagoški inštitut in SIRIUS – evropska mreža za politike izobraževanja migrantov

Programski odbor:

dr. Alenka Gril, dr. Janja Žmavc, mag. Sabina Autor, Pedagoški inštitut

Izdal in založil: Pedagoški inštitut

Predstavnik: dr. Igor Ž. žagar, direktor

e-izdaja, odprt dostop na:

<https://www.pei.si/wp-content/uploads/2019/05/zbornikSIRIUS2019.pdf>

©2019 Pedagoški inštitut, Ljubljana

Posvet organiziramo v sklopu mednarodnega projekta SIRUS 2.0., ki ga sofinancira Evropska komisija v letih 2017–2021.

<p>Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani COBISS.SI-ID=300157184 ISBN 978-961-270-306-6 (pdf)</p>
--

KAZALO VSEBINE

1. PROGRAM POSVETA.....	2
2. UVODNI NAGOVOR.....	4
3. PREDSTAVITEV SIRIUS mreže	5
4. POVZETKI PRISPEVKOV	6
I. sklop: Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu	6
Bronka Straus: Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu in kaj mi ponuja Evropski center za moderne jezike?	6
Karmen Pižorn: Možnosti uresničevanja raznojezičnosti v vzgoji in izobraževanju.....	7
Katica Pevec Semec: Večjezičnost in medkulturnost kot kompetenca mobilnih učiteljev	8
Urška Peršin Mazi: Učenci tujci v osnovnošolski knjižnici.....	9
II. sklop: Zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja - premoščanje razkoraka med usvajanjem jezika poučevanja (slovenščine) in učnimi dosežki priseljencev	10
Alenka Pečnik Kranjec: Začetna integracija dijakov priseljencev	10
Gvido Jager: Vključevanje staršev in dijakov priseljencev v socialno in šolsko okolje: enostranski, obojestranski ali nikogaršnji interes?.....	11
Sladjana Jović Mičković: Individualni načrt aktivnosti za otroka priseljence - nova birokratska obveznost ali nujna potreba?.....	12
Astrite Humski: Moje izkušnje in moj pogled na izboljšanje strategij vključevanja priseljencev	13
III. sklop: Vloga lokalne skupnosti pri vključevanju priseljencev.....	14
Primož Jamšek: Spodbudno učno okolje za migrante in solidarnost kot temelj vključenosti migrantov.....	14
Lucija Karnelutti: Vloga dijaških in mladinskih organizacij pri vključevanju dijakov priseljencev in dopolnjevanju nacionalnih shem vključevanja.....	15
Mojca Rodič: Vloga kulturne mediatorke pri izvedbi programa KULTEGRACIJA	16
Vera Haliti: Priseljenci s Kosova v Sloveniji	17
IV. sklop: Strategije spodbujanja aktivnega sodelovanja staršev in drugih odraslih priseljencev v šoli	18
Marijanca Ajša Vižintin: Vključevanje staršev priseljencev v vzgojno-izobraževalni proces	18
Nada Duler: Vključevanje priseljencev na različnih področjih delovanja šole in v lokalni skupnosti	19
Damir Josipovič: Vključevanje staršev priseljskih otrok v delo starševskih in šolskih predstavniških teles	20
Klara Skubic Ermenc: Izobraževanje priseljencev: parcialne rešitve ali transformacija vzgojno-izobraževalnega sistema?.....	21

1. PROGRAM POSVETA

9:00 Registracija udeležencev

9:20 Uvodni pozdrav (dr. Alenka Gril, Pedagoški inštitut)

9:30 **I. sklop: Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu**

(moderira dr. Janja Žmavc, Pedagoški inštitut)

Bronka Straus (MIZŠ; sekretarka na Uradu za razvoj in kakovost izobraževanja, razvojno področje: jezikovno izobraževanje): *Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu in kaj mi ponuja Evropski center za moderne jezike?*

dr. Karmen Pižorn (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Oddelek za temeljni pedagoški študij, vodja projekta JeŠT - Jeziki štejejo): *Možnosti uresničevanja raznojezičnosti v vzgoji in izobraževanju*

dr. Katica Pevec Semec (Zavod RS za šolstvo, višja svetovalka za osnovno šolo): *Večjezičnost in medkulturnost kot kompetenca mobilnih učiteljev*

Urška Peršin Mazi (OŠ 8 talcev Logatec, knjižničarka): *Priseljenci v osnovnošolski knjižnici*

Tematska razprava s publiko

10:40 Odmor za kavo

11:00 **II. sklop: Zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja - premoščanje razkoraka med usvajanjem jezika poučevanja (slovenščine) in učnimi dosežki priseljencev**

(moderira dr. Janja Žmavc, Pedagoški inštitut)

Alenka Pečnik Kranjec (Ekonomška in trgovska šola Brežice, šolska svetovalna delavka): *Začetna integracija dijakov priseljencev*

Gvido Jager (Srednja gradbena, geodetska in okoljevarstvena šola Ljubljana, ravnatelj): *Vključevanje staršev in dijakov priseljencev v socialno in šolsko okolje: enostranski, obojestranski ali nikogaršnji interes?*

Sladjana Jović Mičković, mag. (Oš Livada, profesorica inkluzivne pedagogike in multiplikatorica v projektu Izzivi medkulturnega sobivanja): *Individualni načrt aktivnosti za otroka priseljenca - nova birokratska obveznost ali nujna potreba?*

Astrite Humski (medkulturna mediatorica): *Moje izkušnje in moj pogled na izboljšanje strategij vključevanja priseljencev*

Tematska razprava s publiko

12:10 Odmor za kosilo

12:50 III. sklop: **Vloga lokalne skupnosti pri vključevanju priseljencev**

(*moderira*: dr. Alenka Gril, Pedagoški inštitut)

Primož Jamšek (Slovenska filantropija, projekt Dnevni center za migrante v Ljubljani in Mariboru): *Spodbudno učno okolje za migrante in solidarnost kot temelj vključenosti migrantov*

Lucija Karnelutti (Dijaška organizacija Slovenije): *Vloga dijaških in mladinskih organizacij pri vključevanju dijakov priseljencev in dopolnjevanju nacionalnih shem vključevanja*

Mojca Rodič (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto): *Vloga kulturne mediatorke pri izvedbi programa KULTEGRACIJA*

Vera Haliti (medkulturna mediatorka): *Priseljenci s Kosova v Sloveniji*

Tematska razprava s publiko

14:00 Odmor za kavo

14:15 IV. sklop: **Strategije spodbujanja aktivnega sodelovanja staršev in drugih odraslih priseljencev v šoli**

(*moderira*: mag. Sabina Autor, Pedagoški inštitut)

dr. Marijanca Ajša Vižintin (ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije in Univerza v Novi Gorici, raziskovalka, koordinatorica programa Le z drugimi smo): *Vključevanje staršev priseljencev v vzgojno-izobraževalni proces*

Nada Duler (Druga OŠ Slovenj Gradec, ravnateljica): *Vključevanje priseljencev na različnih področjih delovanja šole in v lokalni skupnosti*

dr. Damir Josipovič (Zveza aktivov svetov staršev Slovenije – ZASSS in Inštitut za narodnostna vprašanja): *Vključevanje staršev priseljskih otrok v delo starševskih in šolskih predstavniških teles*

dr. Klara Skubic Ermenc (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko): *Izobraževanje priseljencev: parcialne rešitve ali transformacija vzgojno-izobraževalnega sistema?*

Tematska razprava s publiko

15:30 Zaključek

2. UVODNI NAGOVOR

V okviru Evropske mreže za politike izobraževanja priseljencev – SIRIUS Network, Pedagoški inštitut kot konzorcijski partner že drugo leto zapored organizira nacionalni posvet z različnimi akterji, ki v Sloveniji delujejo na tem področju bodisi v vzgojno-izobraževalnih zavodih, visokošolskih in raziskovalnih zavodih, nevladnih organizacijah, Zavodu RS za šolstvo in Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport ter v okviru neformalnih združenj ali kot posamezniki pa tudi sami priseljenci.

Na lanskem posvetu smo v skupni razpravi identificirali nekatera področja razkoraka med načrtovanimi strategijami vključevanja priseljencev v slovenski izobraževalni sistem in njihovim uresničevanjem v šolski praksi. Na letošnjem posvetu želimo poudarjeno spregovoriti o rešitvah v obliki razmisleka o konkretnih pristopih in orodjih, s katerimi je mogoče učinkovito uresničevati načrtovane strategije in vzpostavljati inkluzivno učno okolje za vse učence ne glede na njihovo socialno, kulturno oz. jezikovno ozadje.

Osrednja tema tudi v letu 2019 ostaja večjezičnost kot temeljna predpostavka inkluzivnega učnega okolja, ki jo v razpravah obravnavamo v okviru štirih vsebinskih izhodišč:

1. Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu;
2. Zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja – premoščanje razkoraka med usvajanjem jezika poučevanja (slovenščine) in učnimi dosežki;
3. Vloga lokalne skupnosti pri vključevanju priseljencev;
4. Strategije spodbujanja aktivnega sodelovanja staršev priseljencev v šoli.

Posvet je zasnovan kot moderirana okrogla miza z vsebinsko zaključenimi panelnimi razpravami, na katerih povabljeni sodelujoči predstavljajo kratke prispevke, v razpravo pa se neposredno vključujejo tudi ostali udeleženci posveta.

Programski odbor nacionalnega posveta SIRIUS:

dr. Alenka Gril, dr. Janja Žmavc, mag. Sabina Autor

3. PREDSTAVITEV SIRIUS mreže

SIRIUS je evropska mreža za politike izobraževanja priseljencev (Policy Network on Migrant Education). V svojem delovanju se osredinja na mlade generacije priseljskih družin, predvsem tiste, ki prihajajo iz neevropskih držav, pa tudi na etnične manjšine. SIRIUS vstopa v razprave o izobraževalni politiki z dobrimi praksami in točnimi podatki, pri čemer mobilizira osrednje migracijske in izobraževalne dejavnosti ter krepi zmogljivosti pobud za priseljence in izobraževalce. SIRIUS gradi vključujočo in na dokazih temelječo politiko in sodelovanje s tem, da:

- analizira in soustvarja znanja o glavnih izzivih in pristopih politike za inkluzivno izobraževanje otrok in mladih s priseljskim poreklom, s posebnim poudarkom na beguncih, mladoletnikih brez spremstva in drugih ranljivih skupinah učencev;
- prepozna, izmenjuje in promovira dobre prakse politike ter spodbuja inovacije in vključevanje v razvoj, eksperimentiranje in izvajanje politike;
- rezultate diseminira široko in v politično prijaznih oblikah, kot so priporočila, smernice in orodja.

Osrednja značilnost poslanstva SIRIUS je spodbujanje medsektorskega pristopa pri oblikovanju izobraževalnih politik in strategij, ki združuje raziskovalce, oblikovalce politik, strokovne delavce na področju izobraževanja priseljencev ter same priseljence in begunce. Skupaj identificirajo izzive in potrebe, izmenjujejo dobre prakse in poiščejo sodelovalne načine za doseganje skupnih ciljev. SIRIUS si prizadeva zagotavljati izmenjavo in sodelovanje med temi skupinami akterjev pri vseh dejavnostih. SIRIUS je prepričan, da lahko le s sodelovanjem med več zainteresiranimi stranmi zagotovimo proces enakih možnosti za izobraževanje otrok in mladih priseljencev in beguncev.

Nacionalni in regijski strateški posveti

SIRIUS že od ustanovitve leta 2012 izvaja dejavnosti na nacionalni ravni v državah svojih članov, da bi spodbudil dialog in izmenjavo med oblikovalci politik, strokovnjaki, organizacijami priseljencev, raziskovalci in drugimi zainteresiranimi deležniki o nacionalnih prednostnih nalogah pri izobraževanju priseljencev. Cilj SIRIUSa je nadaljnji razvoj dejavnosti na nacionalni ravni, da bi se osredotočile na tekoče nacionalne izobraževalne reforme, ki se ujemajo tudi z glavnimi prednostnimi nalogami EU na področju izobraževanja priseljencev in beguncev.

Pričakuje se, da bodo strateški posveti SIRIUS na nacionalni in regionalni ravni vodili k:

- spodbujanju mreženja in sodelovanja med nacionalnimi oblikovalci politik, raziskovalci, strokovnjaki in organizacijami priseljencev, ki se ukvarjajo z vprašanji izobraževanja priseljencev;
- pospeševanju procesov vzajemnega učenja in izmenjave izkušenj na nacionalni in mednarodni ravni;
- oblikovanju strateških in političnih dokumentov, ki bi zagotovili podlago za prihodnje dejavnosti, politike in prakse.
- S temi rezultati naj bi SIRIUS dosegel znaten napredek v smeri svojega cilja razvoja politik inkluzivnega izobraževanja, ki zagotavljajo pravičnost v izobraževanju.

Koordinacija SIRIUS močno podpira strateške posvete, ki jih vodijo njihovi nacionalni partnerji, in ceni sodelovanje izbranih delegatov na posvetu.

4. POVZETKI PRISPEVKOV

I. sklop: Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu

Večjezičnost in raznojezičnost v pedagoškem procesu in kaj mi ponuja Evropski center za moderne jezike?

Bronka Straus

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, sekretarka na Uradu za razvoj in kakovost izobraževanja, razvojno področje: jezikovno izobraževanje

Evropa je večjezična, njeni državljani so raznojezični. Mednarodne organizacije, kot sta Evropska unija in Svet Evrope aktivno iščejo odgovore na izzive čedalje mobilnejšega prebivalstva in raznolike družbe. Ohranjanje miru, spoštovanje človekovih pravic in upoštevanje dolžnosti, vzgoja za demokratično participacijo in trajnostni razvoj morajo biti in ostati temelji vsake razprave. Tudi slovenski vzgojno-izobraževalni zavodi po celotni vertikali se dnevno soočajo z izzivi, ki jih jezikovna in kulturna raznolikost vnašata v pedagoški proces. Slovenska zakonodaja je jasna in restriktivna glede učnega jezika. Kakšen je naš pogled na jezikovno in kulturno pestrost, ki jo v pedagoški proces vnašajo otroci, učenci in dijaki? Ovira ali obogatitev? Kam po navdih, po izkušnje, po spodbude? Evropski center za moderne jezike, ki deluje pod okriljem Sveta Evrope v Gradcu, je prav gotovo eden izmed možnih odgovorov.

V okviru kratkega prispevka bodo predstavljene nove smernice predloga dokumenta Evropske komisije z naslovom Priporočila za celovit pristop k učenju in poučevanju jezikov ter kaj nam na področju večjezične didaktike že ponuja Evropski center za moderne jezike.

Ključne besede: večjezičnost, raznojezičnost, Evropski center za moderne jezike

Možnosti uresničevanja raznojezičnosti v vzgoji in izobraževanju

dr. Karmen Pižorn

Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Oddelek za temeljni pedagoški študij, vodja projekta JeŠT - Jeziki štejejo

Nujno je treba izstopiti iz varnega zavetja enojezičnosti. Enojezičnost je namreč tista udobna in pomirjujoča iluzija, da je samo en jezik tisti, ki je možen in veljaven. Enojezične skupnosti bodo v prihodnosti »utrpele« razjasnitev te iluzije. V zgodovini, vendar ne vedno, ko so skupnosti bile izolirane in so bila prehajanja blaga, storitev in ljudi redka, je enojezičnost lahko cvetela in ponekod vzbrstela do nevarnih širin. V današnjem mobilnem in jezikovno povezanem svetu se morajo pripadniki različnih jezikov in kultur dobro počutiti v več kulturah in v več jezikih, ki jih izražajo te kulture.

Vse prevečkrat lahko opazimo, da o več/raznojezičnosti govorimo kot o težavi, pa naj gre za številčno velike ali majhne jezikovne skupnosti. Odzivi različnih deležnikov v slovenskem izobraževalnem sistemu kot »potem pa smo v razred dobili italijansko govorečega otroka, ki ni znal niti ene slovenske besede in težave so se začele«, »zakaj se mora moj sin učiti albansko, če je v razredu nekaj Albancev«, ali pa »pri pouku kemije so si učenci morali ogledati video posnetke v angleščini, učni jezik je vendarle slovenščina« niso redki. Lahko rečemo, da bi s kritično analizo diskurza kaj hitro lahko potrdili precej negativen odnos deležnikov do dejavnosti, dogodkov, učnih procesov, ki vključujejo več jezikov hkrati oziroma podpirajo razvoj več/raznojezičnosti in medkulturnosti.

Kot primer uspešnega preseganja težav pri razvijanju raznojezične zmožnosti, ne samo pri vključevanju priseljencev v vzgojno-izobraževalne zavode (vrtce, šole, univerze itn.), temveč tudi v okviru vsakdanjega pedagoškega procesa, bom predstavila raznojezične pristope pri poučevanju jezikovnih in nejezikovnih vsebin/predmetov (npr. pri obravnavi snovi, preverjanju razumevanja in ocenjevanju znanja, nadgradnji domačega dela itn.). Raznojezični pristopi odstirajo zavedanja o pomenu znanja več jezikov in kultur. V okviru projektov JeŠT (Jeziki štejejo) in JOP (Jezikovno občutljivo poučevanje) gradimo temelje, ki bi prihajajoče generacije opolnomočile z znanji in zmožnostmi za uspešno in učinkovito preseganje zakoreninjenih enojezičnih predpostavk (mitov) o več/jezičnosti in večkulturnosti.

Ključne besede: večjezičnost, raznojezičnost, jezikovne skupnosti, medkulturnost, poučevanje

Večjezičnost in medkulturnost kot kompetenca mobilnih učiteljev

dr. Katica Pevec Semec

Zavod RS za šolstvo, višja svetovalka za osnovno šolo

Jeziki nas obkrožajo povsod, kjer sobivamo; živijo v družinah, ki so raznojezične, večjezične oziroma enojezične, kot jezik okolja ali socialnih skupin, so orodje in medij ter varno zavetje. Različnim teorijam s področja večjezičnosti in medkulturnosti je skupna podstat, da jezikovno in kulturno raznolikost skušamo dojemati kot temeljni vrednoti Evropske unije. Jezikovna in kulturna raznolikost ni izjema temveč postaja stalnica vzgojno izobraževalnega okolja na vseh ravneh izobraževanja. Še posebej lahko to heterogenost spremljamo na obmejnem področju, kjer »jeziki in kulture sosednjih držav sobivajo že stoletja« (Čok, 2009).

Našo pozornost so pritegnila prizadevanja osnovnih šol ob meji med Avstrijo, Italijo in Slovenijo, ki imajo večletno prakso učenja sosedskih jezikov kot obogatitvenega izvedbenega kurikula šole. Pri tem nas je še zlasti navdušila praksa učiteljev in drugih strokovnih delavcev v obmejnih šolah. Gre za t. i. *obmejno mobilnost*, s katero so spodbujali razvoj sosedskih jezikov in spoznavanje kulture sosednje regije na obeh straneh meje. Kot koordinatorji navedenih mobilnosti smo pri tem tudi sami dejavno sodelovali tako, da smo jih spremljali, nudili strokovno podporo učiteljem in strokovnim delavcem ter se hkrati spraševali, ali je mogoče njihove izkušnje s primerno metodološko in didaktično podporo ter z ustreznim programom dodatne strokovne podpore učiteljem in strokovnim delavcem ponuditi v uporabo drugim šolam ob meji s sosednjimi državami.

Naš namen je bil v prvi vrsti osvetliti, razložiti in razumeti proces večjezičnega in medkulturnega izobraževanja, izluščiti ključne poudarke pluralističnih didaktičnih načel ter jih podkrepiti z večjezičnostjo in medkulturnostjo kot pomembnima dejavnikoma učiteljevega profesionalnega razvoja. Teoretične ugotovitve smo podkrepili s kombinirano empirično-analitično in kvalitativno raziskavo, v kateri smo se usmerili v: 1) analizo situacij sodelovanja med osnovnimi šolami, ki mejijo ob meji s Slovenijo, Hrvaško, Italijo, Avstrijo in Madžarsko; 2) nabor kompetenc predvidenih za mobilne učitelje, 3) ugotavljanje stališč ravnateljev do večjezičnosti in medkulturnosti, 4) oblikovanje modula izobraževanja v podporo izvajanju daljše obmejne mobilnosti. V prispevku bom predstavila rezultate te študije med ravnatelji šol v obmejnem območju Slovenije in sosednjih držav.

Ravnatelji izpostavljajo potrebo po izobraževalnem programu, ki bi zapolnil vrzeli in podprl mobilne učitelje pri načrtovanju in izvajanju dalj časa trajajoče mobilnosti na obmejnem področju. V ta namen smo z metodo delfi oblikovali model izobraževanja, ki povezuje šole, lokalno skupnost in mobilne učitelje na eni strani ter eksperte za večjezičnosti in medkulturnost na fakultetah in Zavodu za šolstvo na drugi strani. Posebnost modela je v tem, da mobilne učitelje spodbuja pred, med in po zaključku izvajanja mobilnosti. Vključuje aktivne učne pristope, kot so delo z video materialom, reševanje problemov, izkušnjsko učenje, socialne igre idr. ter krepi in spodbuja profesionalno rast učiteljev z izvajanjem coachinga, prijateljskih hospitacij in timskih projektov.

Ključne besede: večjezičnost, medkulturno izobraževanje, obmejna mobilnost, učitelji

Učenci tujci v osnovnošolski knjižnici

Urška Peršin Mazi

OŠ 8 talcev Logatec, knjižničarka

Otroci priseljenci in begunci v Sloveniji imajo pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Če njihov materni jezik ni slovenščina, se zanje organizira pouk slovenskega jezika. Kaj pa njihova pravica do materne jezika?

V realnosti učenci tujci (begunci ali priseljenci) nimajo možnosti izobraževanja v svojem jeziku, še več, v začetku so izpostavljeni šolanju v jeziku, ki ga ne razumejo. Hkrati smo tudi pedagoški delavci prisiljeni na svojem delovnem mestu vsak dan uporabljati tuje jezike, za katere morda niti nismo najboljše usposobljeni.

Na naši šoli imamo dobro založeno šolsko knjižnico za učence in strokovno knjižnico za učitelje. Imamo tudi relativno bogato polico literature s celega sveta, ki ima predvsem »zbirateljsko« vrednost, uporabne pa je mnogo manj. Novim učencem in zaposlenim ob vpisu oz. zaposlitvi med drugim predstavimo tudi knjižnico. Vendar nam primanjkuje literature v jezikih naših učencev, ki jim slovenščina ni materni jezik, predvsem so to jeziki bivše Jugoslavije in arabščina. V prispevku želim prikazati težave pri zagotavljanju te leposlovne in strokovne literature.

Prva težava so finance, namenjene nakupu knjižnega gradiva. Mnogo osnovnih in srednjih šol teh financ nima že leta. Če knjižnica sredstva ima, pa so ta namenjena slovenskim učencem, učiteljem in tujcem v skupnem fondu. Če tako npr. kupimo gradivo, ki ga lahko uporablja le nekaj tujcev, ostane toliko manj sredstev za gradivo, ki bi bilo namenjeno npr. 300 ali 800 potencialnim uporabnikom. Druga velika težava pa je, kje gradivo sploh kupiti.

Ključne besede: tujci, šolska knjižnica, materinščina

II. sklop: Zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja - premoščanje razkoraka med usvajanjem jezika poučevanja (slovenščine) in učnimi dosežki priseljencev

Začetna integracija dijakov priseljencev

Alenka Pečnik Kranjec

Ekonomska in trgovska šola Brežice, šolska svetovalna delavka

Začetna integracija dijakov tujcev je predpisana v različnih dokumentih. Dejansko pa poteka precej drugače, kot je zamišljena. Strokovni delavci se srečujemo z različnimi izzivi. Dijaki se prijavijo za vpis konec avgusta ali v začetku septembra. Sledijo vsi postopki, ki so predvideni v integraciji in jih zaključimo šele konec septembra. Tečaj slovenščine lahko začnemo izvajati šele v oktobru. Čedalje pogostejše pa so tudi prošnje za vključevanje dijakov med šolskim letom zaradi težav pri izdaji dovoljenj za bivanje v Republiki Sloveniji. Šola pred tem ugotovi znanje slovenščine s preizkusom na ravni A2. Trajanje tečaja je odvisno od števila dijakov ne glede na predznanje. Zahtevnost ravni A2 je za dijake, ki se prvič srečajo s slovenskim jezikom in imajo na voljo manj kot 200 ur, prezahtevna.

Za učinkovito integracijo je posebej pomemben inkluzivni pristop. Sistem se prilagaja posamezniku, vendar se mora tudi posameznik prilagoditi sistemu. Pomembna je velika sprejetost učencev priseljencev v šoli in podpora vrstnikov. Učitelji in vodstvo šole morajo biti naklonjeni inkluzivnemu pristopu, empatični ter neobremenjeni s predsodki.

Bi imelo uvajalno leto res učinek izključevanja ali pa bi pripomoglo k uspešni integraciji?

Dijak mora ob vključitvi v izobraževalni program dovolj dobro poznati učni jezik, da lahko aktivno sodeluje v učnem procesu. V nasprotnem primeru se srečujemo z dvema posledicama, ki povzročata socialno in ekonomsko prikrajšanost: vključevanje v manj zahtevne izobraževalne programe in neuspešnost oz. ponavljanje letnika.

Ključne besede: priseljenci, začetna integracija, tečaj slovenščine, inkluzivni pristop

Vključevanje staršev in dijakov priseljencev v socialno in šolsko okolje: enostranski, obojestranski ali nikogaršnji interes?

Gvido Jager

Srednja gradbena, geodetska in okoljevarstvena šola Ljubljana, ravnatelj

Zakaj tako? Prepričan sem namreč, da Republika Slovenija nima kakšne resne strategije oz. koncepta umeščanja priseljencev v socialno in delovno aktivno okolje naše države. Ta "nestrategija" je še bolj očitna ali celo usodna pri obravnavi in umeščanju priseljenih mladostnikov v šolski sistem. Obstoječi sistem predvsem ni naravnani v smeri, da bi v tej mladi priseljeni populaciji v zadostni meri prepoznali potencialne koristi za gospodarsko uspešnost naše države na dolgi rok. Gradbeništvo je več kot očiten primer. V tej gospodarski dejavnosti namreč drastično primanjkuje delovne sile. Trenutno gradbena podjetja delavce iščejo celo v Ukrajini, ker se je navidezno neskončno velik bazen gradbenih delavcev z Balkana kar naenkrat izpraznil ... Seveda na Balkanu delavcev ni zmanjkalo, mislim, da Slovenija za njih preprosto ni (več) dovolj zanimiva. Ta interes pa se odraža tudi pri mladostnikih, ki jim je slovensko spričevalo ali morda le status zgolj odskočna deska za vstop v ostale države EU.

Izkušnje naše šole, ki bi lahko bile izhodišče za razpravo, kažejo naslednje. Dijaki priseljenci na SGGOŠ zelo pogosto (v našem primeru v deležu od 80 do 90 %) izhajajo iz slabše situiranih družin, katerih starši praviloma ne živijo skupaj. Starši delno še živijo v svojih matičnih državah, ali pa so na delu v kateri drugi državi EU. Dijaki priseljenci so posledično bolj ali manj prepuščeni sami sebi, mnogi od njih celo delajo, da si zagotovijo osnovno eksistenco. Participacija staršev v organih šole je posledično nizka, praktično zanemarljiva, kar ima negativne posledice na učni in siceršnji uspeh dijaka v šoli.

Sistem vključevanja dijakov priseljencev v socialno okolje in predvsem poučevanje slovenščine kot tujega jezika v Republiki Sloveniji sta po mojem mnenju neustrezna oz. ne zagotavljata želene uspešnosti. Sistem vključevanja teh dijakov v šolski proces je koncipiran tako, da praviloma dijake bolj odvrča kot vzpodbuja k učenju slovenščine in posledično ostalih učnih vsebin. Predlogi, kot so asistent pri pouku, prevajalec, prostovoljci ... so sicer zelo dobrodošli in smeli, a se v realnosti zdijo popolnoma nerealni; najprej bi bilo treba s strani države vsaj sistemizirati delo učitelja – slovenista za poučevanje slovenščine kot tujega jezika. To delo je namreč v tem trenutku sistemsko in vrednostno popolnoma degradirano.

Ključne besede: vključevanje priseljencev, dijaki, podpora staršev, socialno-ekonomski položaj, slovenščina kot tuji jezik

Individualni načrt aktivnosti za otroka priseljenca - nova birokratska obveznost ali nujna potreba?

Sladjana Jović Mičković, mag.

OŠ Livada, profesorica inkluzivne pedagogike in multiplikatorica v projektu Izzivi medkulturnega sobivanja

Slovenija se vsako leto sooča z novimi izzivi priseljevanja. Večkulturnost in večjezičnost posledično postajata običajna v večini šol. Kot sodobna in pravična družba moramo vsakemu otroku priseljencu zagotoviti optimalne možnosti za vzgojo in izobraževanje, saj so te ključnega pomena za vključitev v novo okolje.

Otroci se med seboj razlikujejo po svojem predznanju in izkušnjah, sposobnostih, zmožnostih. Imajo različne interese in prihajajo iz različnih socialnih, kulturnih in ekonomskih okolij. To pomeni, da je vsak otrok poseben. Ima svoje potrebe in zahteve. Še poseben izziv nam predstavlja poučevanje otrok iz različnih držav z različnimi kulturami, drugačnimi sistemi v šolstvu in drugimi posebnostmi.

Eno od načel koncepta inkluzije je medkulturnost, zato moramo za uspešno vključevanje otrok priseljencev iskati kakovostne pedagoške prakse znotraj tega koncepta.

Osnovni elementi inkluzivnega okolja so: potrditvev in sprejemanje različnosti, prepoznavanje različnih načinov učenja med otroki, vztrajanje pri uresničevanju ciljev in diferenciranje nalog glede na zmožnosti, raznovrstnost pri poučevanju, zavedanje, da vsem otrokom ni treba vsega narediti na enak način, prilagajanje primarnih nalog potrebam in interesom otroka, razvijanje otrokovih sposobnosti in samozavesti, razvrščanje otrok po njihovih sposobnostih in interesih, priznavanje pomena in vrednosti vsega, kar otroci naredijo, pošteno in nepristransko vrednotenje otrokovih rezultatov in dosežkov.

Z natančno in poglobljeno pripravo, spremljanjem in evalvacijo individualnega načrta aktivnosti za vsakega otroka priseljenca lahko izpolnimo elemente inkluzivnega okolja in zagotovimo individualni pristop k učencu. Okoliščine posameznega otroka/mladostnika se tako lažje razumejo. Glede na posameznega otroka se tudi bolj dosledno načrtuje, izvaja in evalvira delo pri posameznem predmetu, lažje se vrednoti napredek, celostni pristop in odgovornost vseh strokovnih delavcev, ki so v stiku z otrokom. Večja je preglednost in lažja dostopnost do informacij, boljše sodelovanje s starši, vrednotenje predznanja in napredka učenca, realnejše postavljanje ciljev oz. standardov znanja, lažja organizacija dela, vztrajnost in potrpežljivost ter razumevanje procesa vključevanja učenca.

Namen prispevka je na primeru individualnega načrta aktivnosti prikazati nujno potrebo po njegovi pripravi.

Ključne besede: otroci priseljenci, inkluzija, individualni načrt aktivnosti

Moje izkušnje in moj pogled na izboljšanje strategij vključevanja priseljencev

Astrite Humski

medkulturna mediatorica

Predstavila bom svoje izkušnje sodelovanja v dveh projektih, v katerih prepoznam učinkovite strategije vključevanja priseljencev. V projektu "Izzivi medkulturnega sobivanja" se kot uspešna praksa kaže delo multiplikatoric. Želim izpostaviti delo gospe Blanke Kovačec, ki se celovito ukvarja z družinami priseljencev in ne le z njihovimi otroki, saj poučuje otroke in matere skupaj. Člani družine nato drug drugega vzpodbujajo, s tem se utrjuje družinska povezanost in posledično je učinek boljši. To je ključ njenega uspeha.

Namen projekta "Socialna aktivacija" je vključiti priseljence v slovensko okolje, kar pomeni predvsem dvoje: pomagati jim, da bodo lahko zadovoljivo komunicirali z okolico, in vključevati jih v trg delovne sile. Program je bil namenjen ženskam, ki ne znajo slovensko ali pa govorijo slovensko zelo slabo, kar vodi v njihovo socialno izključenost in ima močan vpliv na položaj njihovih družin, še posebej otrok.

Pri svojem delu na področju vključevanja odraslih priseljencev sem prišla do nekaterih bistvenih spoznanj. Moje prvo spoznanje pri odraslih priseljencih je, da nujno potrebujejo dvojezičnega učitelja, vsaj v prvih dveh letih bivanja v Sloveniji. To še posebej velja za albanske govorce. Drugo spoznanje je, da se nima smisla ukvarjati z nemotiviranimi odraslimi priseljenci, ker tudi najboljši učitelji ne bodo dosegli prav nobenega napredka; treba je podpirati motivirane. Moje tretje spoznanje pa je, da se je treba osrediniti na vključevanje odraslih priseljencev na trg dela. Na tem področju bom predstavila uspešne primere iz svoje prakse.

Ključne besede: dvojezični učitelj, nemotivirani priseljenci, trg dela

III. sklop: Vloga lokalne skupnosti pri vključevanju priseljencev

Spodbudno učno okolje za migrante in solidarnost kot temelj vključenosti migrantov

Primož Jamšek

Slovenska filantropija, projekt Dnevni center za migrante v Ljubljani in Mariboru

Ko govorimo o spodbudnem učnem okolju za migrante, pomislimo predvsem na šolske prostore. Vsak učenec, ne glede na starost in stopnjo izobraževanja, je pod vplivom mnogih dejavnikov izven šole, ki so pedagoškim delavcem neznani. Nalogo organizacij, ki skrbijo za nastanitev in oskrbo migrantov, pa tudi društev, mladinskih centrov ..., kot tudi samih predpisov, prepoznavam v ustvarjanju okolja, ki bi krepilo notranjo motivacijo učencev. Notranja motivacija pa mora biti trdna že pred samo vključitvijo, zato je treba okrepiti procese pred samo vključitvijo v šolo (dodatne priprave, poglobljeno usmerjanje v nadaljnje izobraževanje, ki vključi starše, vzpostavitev posebnih priprav pred vpisom v šolo).

Zelo pomembno vlogo ima pri tem tudi prostovoljstvo, in sicer v vseh možnih oblikah (prostovoljci, ki pomagajo migrantom; vključevanje migrantov kot prostovoljcev; vključevanje migrantskih organizacij v usmerjanje in druge šolske dejavnosti). Prostovoljstvo izraža solidarnost, ki je osnova vključenosti vseh v šolski proces. Spodbudno šolsko okolje ne samo omogoča, temveč tudi aktivno razvija vrednote prostovoljstva.

Ključne besede: povezovanje, spodbujanje notranje motivacije, prostovoljstvo

Vloga dijaških in mladinskih organizacij pri vključevanju dijakov priseljencev in dopolnjevanju nacionalnih shem vključevanja

Lucija Karnelutti

Dijaška organizacija Slovenije

Dijaške in mladinske organizacije igrajo pomembno vlogo pri povezovanju, izobraževanju in informiranju mladih. Skozi vsebinske in projektne aktivnosti na regionalni, nacionalni in mednarodni ravni dijakinjam in dijakom omogočajo dopolnitev znanja, pridobljenega preko formalnega izobraževanja, razvijanje vse pomembnejših mehkih veščin in spodbujajo intergeneracijsko ter medkulturno sodelovanje in povezovanje. Zaradi svojega dela, ki se mladim približuje preko mladih, in položaja med formalnim in neformalnim delovanjem, imajo prednosti, da razvijejo strategije dela, ki bodo v nadaljnje pomagale pri vključevanju dijakov priseljencev ter tako okrepile in dopolnile že obstoječe in izvajajoče sheme vključevanja teh dijakov.

Ključne besede: dijaška organizacija, mladinska organizacija, vključevanje priseljencev, neformalno izobraževanje, medkulturno sodelovanje

Vloga kulturne mediatorke pri izvedbi programa KULTEGRACIJA

Mojca Rodič

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto je nevladna in humanitarna organizacija, ki deluje v javnem interesu na področju socialnega varstva, mladine in kulture. Naše poslanstvo je bolj vključujoča družba za vse, ki ga uresničujemo tudi s programom za priseljence. Namen tega je povezati ozaveščanje javnosti ter krepitev položaja in vloge priseljencev kot dva komplementarna pristopa, ki udejanjata idejo, da družbena integracija deluje kot dvosmerni proces skupnega učenja in prilagajanja med priseljenci ter splošno javnostjo («učea se kultura») ter tako prispevati k njihovi učinkovitejši integraciji. V prispevku bomo še posebej izpostavili metode dela in strokovna ravnanja pri vključevanju priseljencev s Kosova, predvsem žensk, otrok in mladih, vlogo medkulturne mediatorke, ki je albanske narodnosti, njene naloge, kompetence in prednosti ter učinke za uspešno vključevanje najbolj ranljivih skupin priseljencev v družbo.

Izkušnje kažejo, da je medkulturno mediatorstvo, ki je mednarodno uveljavljen koncept in praksa, ena izmed najbolj učinkovitih strategij za zmanjševanje neenakosti, zagotavljanje kakovostne obravnave in lažjega vključevanja najbolj izključenih skupin priseljencev in etničnih manjšin. V naših programih medkulturna mediatorka nastopa kot tretja oseba in predstavlja most med strokovnimi delavci in uporabniki. Odpravlja nesporazume, do katerih prihaja zaradi jezikovnih, kulturnih, socialnih in drugih razlik med uporabniki in strokovnimi delavci ter ostalimi izvajalci programa, povečuje občutek moči uporabnika, da lahko uveljavlja pravice, ki mu pripadajo, povečuje odzivnost uporabnikov, pomaga pri učenju slovenskega jezika in sodeluje z ostalimi deležniki.

Ključne besede: nevladne organizacije, medkulturno mediatorstvo, vključevanje priseljencev, opolnomočenje, albanska narodnostna skupnost

Priseljenci s Kosova v Sloveniji

Vera Haliti

medkulturna mediatorica

Sem Vera Haliti, sodna tolmačka za albanski jezik, medkulturna mediatorica, poučujem slovenščino za albansko govoreče otroke in odrasle, albanščino za vse zainteresirane. Sem samozaposlena, saj mi je narava mojega dela do sedaj tako narekovala. Prevajam na sodišču, policiji, bolnišnici, upravni enoti in vse drugih javnih in nejavnih ustanovah, kjer se pojavi potreba po njihovih storitvah.

Kot sodna tolmačka in medkulturna mediatorica delam že 11 let in v tem obdobju sem pridobila ogromno izkušenj na področju dela z Albanci, predvsem s priseljenci s Kosova. Zelo dobro poznam njihov način življenja in obnašanje, kulturno in zgodovinsko ozadje, trenutno socialno stanje tukaj in na Kosovem in še kaj.

Dejstvo je, da se je zadnja leta v Slovenijo preselilo večje število Albancev s Kosova in to število vsak dan bolj narašča. To pa zato, ker so v Sloveniji očitno ugodni pogoji za združitve družin, saj so, kot vam je verjetno znano, moški Albanci od nekdaj delali v Sloveniji kot gradbeniki, vendar so do pred nekaj leti tukaj živeli brez svojih družin. Torej prihaja predvsem veliko število žensk, otrok in mladih. Velika večina prihaja z ruralnih območij Kosova, ki so slabše razvita. So preprosti, pošteni ljudje, ki so trenutno v socialno-psihološki stiski, ne le zaradi prilagajanja v drugi državi, temveč tudi zaradi posledic vojne, ki močno vpliva na njihova življenja.

Pri poučevanju slovenščine sem opazila, da zelo slabo obvladajo materinščino, kar upočasnjuje tudi njihovo učenje slovenščine. Pri otrocih sicer gre hitreje, čeprav tudi oni slabše obvladajo albanščino in znanje pri drugih predmetih. Ne smemo posploševati, saj je bilo tudi veliko primerov, ko so se zelo hitro naučili slovensko in presenetili tudi s hitrim integriranjem v družbo. Pri poučevanju poskušam vedno izhajati iz njih, kaj jim je bližje, da lahko vzpostavim stik in ustvarim varno ozračje. Ker vem, kako delujejo, kako dojemajo jezik in svet okoli sebe, predlagam, da se z njim dela predvsem na preprost in praktičen način: pri učenju je treba izhajati iz njihovega vsakdanjega življenja in slovnico integrirati postopoma in posredno, sicer do slovenščine dobijo odpor.

Ključne besede: Albanci, slovenščina, albanščina

IV. sklop: Strategije spodbujanja aktivnega sodelovanja staršev in drugih odraslih priseljencev v šoli

Vključevanje staršev priseljencev v vzgojno-izobraževalni proces

dr. Marijanca Ajša Vižintin

ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije in Univerza v Novi Gorici, raziskovalka, koordinatorica programa Le z drugimi smo

Vključevanje staršev priseljencev je v Sloveniji premalo uporabljena možnost za sodelovanje na področju razvoja medkulture vzgoje in izobraževanja – čeprav so starši priseljenci prepoznani kot pomembni partnerji pri vključevanju otrok priseljencev v različnih modelih vključevanja (npr. Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole; model medkulture vzgoje in izobraževanja Marijance Ajše Vižintin; Predlog programa dela z otroki priseljenci v VIZ). Vrtci in šole občasno povabijo starše priseljence, da sodelujejo pri njihovih medkulturnih dejavnostih, na posameznih šolah pa so vzpostavili dolgoročno sodelovanje, npr. podpora večjezične kulturne mediatorke pri vključevanju otrok priseljencev, starši sodelujejo kot izvajalci pouka maternih jezikov in kultur otrok priseljencev ali kot prostovoljci pri posameznih učnih urah. Soočamo se tudi z nasprotnimi pojavi, ko so starši priseljenci izrazili željo, da bi bili povabljeni v šolo, da bi predstavili svoj jezik, izvorno državo, svojo poklicno pot v sprejemni državi, a se šola na vabilo ni odzvala. V prispevku bodo tako predstavljeni primeri zavrnitve sodelovanja, ko otroci in starši priseljenci ostajajo nevidni del populacije, njihova večjezičnost in večkulturnost pa prezrta. Sočasno bodo podani konkretni primeri sodelovanja, ki omogočajo razvoj medkulturnega dialoga in razvoj medkulturne zmožnosti pri vseh prebivalcih. Staršem priseljencem omogočajo, da sami spregovorijo o sebi ali da s svojim delovanjem in znanjem aktivno prispevajo k vključevanju otrok priseljencev.

Ključne besede: starši priseljenci, šola, medkulturna vzgoja in izobraževanje

Vključevanje priseljencev na različnih področjih delovanja šole in v lokalni skupnosti

Nada Duler

Druga OŠ Slovenj Gradec, ravnateljica

Starši priseljenci imajo v osnovni šoli enake možnosti kot drugi. Lahko npr. sodelujejo v Svetu staršev kot predstavniki oddelka. Smiselno je, da jih spodbujamo k čim večji participaciji.

Bolj kot sodelovanje v organih zavoda vidimo potrebo, da se vključijo v dejavnosti šole, kot so govorilne ure, roditeljski sestanki, prireditve za starše, izobraževanja. Sprašujemo se, kaj lahko naredimo, da bi jim pomagali premostiti vključevanje v novo okolje, da bi nam povedali svoje morebitne težave.

Druga možnost participacije so srečanja samo za priseljence. To je lahko organizacija tečaja jezika ali pa druženja, kot smo jih na naši šoli izvajali v lanskem letu. Obstaja veliko dejavnikov, ki vplivajo na uspešnost izvedbe. Težave so: razumevanje in uporaba slovenskega jezika, izkušnje glede "nevmešavanja v šolo" iz matične države, vloga moškega in ženske, posebnosti vere in kulture, zaposlitve, prisotnost predsodkov.

Zaposlovanje učiteljev s priseljskim ozadjem se nam zdi smiselno. Nujno bi morali opraviti tečaj slovenščine in neke vrste strokovni izpit za poučevanje dvojezičnega pouka.

Na slovenskih pedagoških fakultetah bi v prihodnje morali sprejemati študente, ki bi na selektivnem intervjuju izkazali visoke etično moralne sposobnosti, močno empatijo in visoko čustveno in socialo inteligenco. Potrebujemo učitelje s čim manj predsodki in čim večjo odprtostjo do drugačnosti.

Ključne besede: vključevanje, starši priseljenci, čustvena inteligentnost učiteljev

Vključevanje staršev priseljenjskih otrok v delo starševskih in šolskih predstavniških teles

dr. Damir Josipovič

Zveza aktivov svetov staršev Slovenije – ZASSS in Inštitut za narodnostna vprašanja

Dosedanje aktivnosti ZASSS na področju izobraževanja priseljencev lahko poleg diskusijskih prispevkov najtvarneje opišemo s sodelovanjem ZASSS v okviru Evropske starševske zveze EPA kot nosilke projekta ParentHelp (www.ParentHelp.eu). Financiranje projekta se je zaključilo 31. 3. 2018, posamezne aktivnosti pa so se nadaljevale. V okviru projekta so bile v sodelovanju z ISA inštitutom izvedene tudi dvodnevne delavnice za opolnomočenje lokalnih starševskih organizacij in strokovnjakov za podporo priseljencem v novem okolju. Prispevek Zveze je bil tudi pri pripravi vsebin za spletno stran, ki je v slovenskem jeziku še dokaj skopa, prevedena so najpogosteje zastavljena vprašanja, pomagati pa si je mogoče tudi z angleškimi verzijami vprašanj in odgovorov.

V aktivih, vključenih v Zvezo, nimajo veliko izkušenj z vključevanjem staršev priseljenjskih otrok. Več izkušenj je v urbanih okoljih, zlasti v Ljubljani, kjer je kar nekaj šol s precejšnjim deležem priseljenjskih otrok. Sporadično so starši sicer tudi vključeni v posamezne svete staršev, sistematično pa se na tem za zdaj ne dela. Zveza sicer tematiko prepoznava kot zelo pomembno in si želi aktivneje sodelovati v teh procesih.

Ob koncu bodo predstavljene še izkušnje staršev oziroma dobra praksa ene od šol, na katerih je relativno višji delež priseljenjskih otrok.

Ključne besede: vključevanje priseljencev, dobre prakse vključevanja, slovenska šola

Izobraževanje priseljencev: parcialne rešitve ali transformacija vzgojno-izobraževalnega sistema?

dr. Klara Skubic Ermenc

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko

Šolska politika se v zadnjih dveh desetletjih vedno več posveča vprašanju ustreznega vključevanja različnih, pogosto izključenih skupin v izobraževanje, zlasti učencev s posebnimi potrebami in priseljencev. Skrb za človekove pravice in načelo enakih možnosti sta že vse od Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (1995) eni temeljnih vrednot, na katerih temeljijo številni ukrepi. Vendar ti temeljijo na medicinskem in deficitarnem diskurzu, ki v izhodišče ukrepov postavlja primanjkljaj učenca (in nje njegovih potencialov in identitete) in posledično vodi v parcialne ukrepe, namenjene posameznim ciljnim skupinam. Strokovni in vodstveni delavci v šolah so morajo zato znati med vedno številnejšimi strategijami, smernicami in postopki, vsak s svojim naborom dokumentov, terminologijo ipd. Kreira se potreba po specialnem, na videz medsebojno nepovezanem znanju in po številnih raznolikih strokovnjakih, na katere se prenaša odgovornost za uspeh teh učencev, krepi se birokratizacija in občutki neobvladljivosti. Pa vendar vsi učenci, ne glede na njihovo ozadje, zmožnosti in identiteto, potrebujejo dvoje: na eni strani spodbudno in povezovalno učno okolje, na drugi pa pripoznanje svoje edinstvenosti. Odgovor ponuja koncept inkluzivnega šolanja, in sicer njegova transformacijska perspektiva, ki temelji na ideji, da je pot do doseganja inkluzivnosti razumevanje pričakovanj vseh učencev v njihovih okoljih in okoliščinah, njihovo spoštovanje in odzivanje nanje (Lesar 2019). Ta perspektiva terja premik od parcialnih rešitev in ukvarjanja s posameznimi skupinami (kar ustvarja nove oblike izključevanja), k univerzalistični perspektivi. Gre za obči pedagoški in šolsko-politični pristop, ki raznolikost postavlja v izhodišče razmisleka in delovanja. Transformacijska perspektiva implicira enoten ter hkrati individualiziran pristop na vseh ravneh vzgojno-izobraževalnega sistema, implicira pa tudi vzpostavljanje inkluzivne šolske skupnosti, ki je skrb vseh strokovnih delavcev. Vsi strokovni delavci šole (učitelji, svetovalni delavci in »podporno« učno osebje) sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju kakovostne učne diferenciacije in individualizacije, omogočajo participacijo vseh učencev in se odzivajo na njihovo ranljivost. Ob tem se po potrebi opirajo na pomoč prostovoljcev, prebivalcev lokalne skupnosti, javnih delavcev ipd., ampak odgovornosti za vključenost in uspeh učencev nanje ne prelagajo.

Ključne besede: priseljenci, vzgojno-izobraževalni sistem, inkluzija

